
Rhan 2: Cyfieithu testun

6 Trefniadau cyfieithu testun

- 6.1 Os nad oes swyddogion ar gael i ddrafftio'n ddwyieithog bydd angen i sefydliad sicrhau bod trefniadau mewn lle i ddarparu gwasanaethau cyfieithu. Mae sut y bydd sefydliad yn mynd ati i gyfieithu dogfennau o'r Gymraeg i'r Saesneg yn fater i'r sefydliad ei hun:
- Bydd gan rai sefydliadau unedau cyfieithu mewnol a fydd yn diwallu'r gofynion yn llawn.
  - Bydd rhai sefydliadau yn contractio'r gwaith cyfieithu i gyd yn allanol.
  - Bydd sefydliadau eraill yn defnyddio cyfuniad o gyfieithwyr mewnol a chontractwyr allanol.
  - Bydd eraill eto yn rhannu gwaith cyfieithu â sefydliadau eraill tebyg, e.e. drwy gytundeb lefel gwasanaeth neu un ganolfan yn darparu ar gyfer y sector cyfan.
- 6.2 Nodir egwyddorion ac ystyriaethau yn yr adran hon sy'n berthnasol i bob un o'r sefyllfaoedd uchod mewn gwirionedd. Ceir cyngor ymarferol manylach yn [adran wyth](#) ynghylch y broses o drefnu cyfieithiad unigol ynghyd ag arweiniad pellach am sut y gall technoleg gwybodaeth hwyluso gwaith cyfieithu gan greu arbedion ariannol sylweddol yn [adran saith](#).

Defnyddio cyfieithydd proffesiynol

- 6.3 Rhaid pwysleisio nad yw pawb sy'n siarad dwy iaith o reidrwydd yn gallu cyfieithu.³ Mae cyfieithu yn grefft arbenigol sy'n gofyn am sgiliau a phrofiad penodol er mwyn cynhyrchu cyfieithiadau proffesiynol o'r safon uchaf. Yr egwyddor bwysicaf yn ddi-os felly yw y dylid defnyddio cyfieithydd proffesiynol a chymwys i ymgymryd â phob darn o waith cyfieithu testun ar ran sefydliad.⁴
- 6.4 Mae defnyddio cyfieithydd sy'n aelod o gymdeithas broffesiynol yn fodd o sicrhau eich bod chi'n defnyddio cyfieithydd cymwys. Disgwylir i aelodau cymdeithas broffesiynol ymrwmo i godau ymddygiad sy'n amlinellu'r safonau proffesiynol y disgwylir i aelodau lynu atynt wrth eu gwaith er mwyn iddynt gynnig y gwasanaeth gorau posibl i'w cleientiaid. Bydd y codau ymddygiad hyn gan amlaf yn ymrwmo'r cyfieithwyr i safonau penodol yn ymwneud â chyfrinachedd a didueddrwydd, er enghraifft.⁵

³ Dylid pwysleisio yn y fan hon fod cyfieithu yn sgil tra gwahanol i ddrafftio dwyieithog. Gall swyddogion dwyieithog ddrafftio eu testunau eu hunain yn ddwyieithog o'r cychwyn cyntaf gan addasu eu dewis o eirfa, cysstrawen a chywair yn unol â'u medr ieithyddol: mae ymateb i waith awdur arall a'i drosti i iaith arall gan gyfleu ystyr a naws y gwreiddiol yn ffyddlon a chywir heb ddilyn yn slafaidd gystrawen yr iaith wreiddiol yn gofyn am hyfforddiant a sgiliau penodol iawn.

⁴ Sylwer: Nid oes system o gyfieithwyr sydd wedi tyngu llw (sworn translators) yn y Deyrnas Unedig fel y ceir mewn rhai gwledydd eraill sy'n gweithredu cyfraith sifil.

⁵ Dyma ddolen at God Ymddygiad Proffesiynol Cymdeithas Cyfieithwyr Cymru er gwybodaeth: <https://www.cyfieithwyr.cymru/cy/dod-o-hyd-i-gyfieithydd/ymddygiad-proffesiynol-1> (Cyrchwyd 12 Chwefror 2019).

- 6.5 Mantais arall o ddefnyddio cyfieithydd sy'n aelod o gymdeithas broffesiynol yw'r pwys y mae cymdeithasau o'r fath yn ei roi ar hyfforddiant a datblygiad proffesiynol parhaus. Anogir aelodau i ddilyn cynllun datblygu proffesiynol parhaus i gadw eu gwybodaeth a'u sgiliau yn gyfredol er mwyn cynnig gwasanaeth o safon uchel i'w cleientiaid.

Mae'n bwysig gwirio bod gan gyfieithydd aelodaeth broffesiynol ac nad oes unrhyw risg bod y gwaith yn cael ei is-gontractio i gyfieithwyr eraill sydd ddim ag aelodaeth briodol.

- 6.6 Cymdeithas Cyfieithwyr Cymru ('y Gymdeithas') yw'r unig gymdeithas broffesiynol sy'n cynrychioli'r proffesiwn cyfieithu Cymraeg/Saesneg yn benodol. Mae peiriant chwilio hwylus ar wefan y Gymdeithas sy'n caniatáu i chi chwilio am gyfieithydd addas at eich dibenion chi: [Dod o hyd i gyfieithydd](#). Mae rhai cyfieithwyr cymwys sy'n cyfieithu o'r Gymraeg i'r Saesneg ac fel arall yn perthyn i gymdeithasau proffesiynol eraill megis y Chartered Institute of Linguists (CIOL: <https://www.ciol.org.uk>) a'r Institute of Translation and Interpreting (ITI: <http://www.iti.org.uk/>).
- 6.7 Mae'n rhaid i gyfieithwyr lwyddo yn arholiadau'r Gymdeithas er mwyn dod yn aelodau ohoni. Mae dwy lefel o aelodaeth cyfieithu testun gan y Gymdeithas, sef aelodaeth Sylfaenol ac aelodaeth Gyflawn. Yn ôl y Gymdeithas mae disgwyl i aelodau sydd wedi llwyddo yn arholiadau Cyflawn y Gymdeithas gyflwyno gwaith na fydd angen unrhyw olygu pellach arno. Mae'r Gymdeithas hefyd yn cynnig Gwasanaeth Asesu Ansawdd Cyfieithiad am ffi – mae'r gwasanaeth ymgynghorol hwn yn cynnig asesu ansawdd cyfieithiad pe bai rhywun yn dymuno cwyno am ansawdd gwaith aelod o'r Gymdeithas.

6.8 Dylid sicrhau hefyd wrth brynu gwasanaethau cyfieithu gan ddarparwyr allanol fod trefniadau priodol mewn lle o safbwynt:

- o yswiriant indemniad
- o gweithdrefnau rheoli ansawdd cyfieithu
- o proses gwyno mewn lle i ddelio â chwynion am ansawdd cyfieithu.

Creu uned gyfieithu fewnol lwyddiannus

6.9 Mae bod ag uned gyfieithu fewnol o fantais amlwg i sefydliad gan ddarparu gweithlu o gyfieithwyr proffesiynol sydd ar alw i ymateb i anghenion cyfieithu'r sefydliad a rhoi blaenoriaeth i waith yn unol â pholisiau'r sefydliad dan sylw. Mae modd hefyd i unedau o'r fath gyfrannu'n sylweddol at ethos Gymraeg sefydliad a gellid defnyddio arbenigedd a sgiliau ieithyddol cyfieithwyr i gynorthwyo swyddogion eraill y sefydliad i ddrafftio dogfennau dwyieithog fel y nodir yn [4.2](#) uchod. Bydd hyn yn ei dro yn cynorthwyo'r sefydliad i gyrraedd nodau polisi ehangach mewn perthynas â'r Gymraeg a sicrhau bod y sefydliad yn cyflawni ei ddyletswyddau ieithyddol mewn modd cynaliadwy.

6.10 Mae'n bosibl na fyddai'r uned gyfieithu â chapasiti digonol i ymateb i holl ofynion cyfieithu sefydliad, fodd bynnag. Mewn achosion o'r fath bydd gan yr uned rôl allweddol yn rheoli ansawdd gan sicrhau bod pob darn o waith a gyflawnir ar ran sefydliad yn gyson ag arddull tŷ a therminoleg safonol y sefydliad dan sylw.

6.11 Bydd pob uned gyfieithu yn cael ei rhedeg yn wahanol, a mater i'r sefydliad ei hun yw penderfynu ar faterion yn ymwneud â llywodraethiant uned o'r fath. Nodir isod rai ystyriaethau cyffredinol neu gynghorion ymarferol a allai fod o gymorth wrth sefydlu uned gyfieithu fewnol:

Strwythur a sgiliau staff

- o Mae'n fanteisiol bod yr uned gyfieithu wedi ei lleoli mewn man priodol yn strwythur y sefydliad, er enghraifft yn uned y prif weithredwr neu'r tîm gwasanaethau canolog. Gallai hi fod yn fanteisiol hefyd bod cyswllt uniongyrchol rhwng yr uned gyfieithu a'r adrannau sy'n gyfrifol am gydymffurfiaeth y sefydliad â dyletswyddau iaith, neu am wefan a gweithgareddau marchnata neu gysylltiadau cyhoeddus sefydliad.
- o Ceisio sicrhau bod strwythur staffio priodol ym mhob uned gyfieithu. Mae darparu llwybrau gyrfa clir a phriodol i gyfieithwyr yn fodd o ddenu, datblygu a chadw cyfieithwyr da. Gall fod yn fanteisiol o ran cost a datblygu'r gweithlu i'r strwythur hwnnw gynnwys cyfieithwyr ar bob lefel – o gyfieithwyr profiadol â sgiliau mentora cryf i gyfieithwyr dan hyfforddiant. Dylid ystyried strwythur cyflogau'r cyfieithwyr hefyd gan geisio sicrhau ei fod yn cydnabod eu profiad, eu sgiliau a'u cymwysterau.

- o Sicrhau bod sylw'n cael ei roi i ddatblygiad proffesiynol parhaus cyfieithwyr a bod rhaglen o hyfforddiant addas yn cael ei darparu er mwyn meithrin eu sgiliau a sicrhau eu bod nhw'n ymwybodol o dueddiadau neu ddatblygiadau newydd yn y maes.
- o Yn rhan o hyn gellid ystyried paratoi cyfieithwyr i sefyll arholiadau cymdeithas broffesiynol neu ennill cymhwyster academiaidd perthnasol. Er enghraifft, mae'r cwrs Astudiaethau Cyfieithu Proffesiynol a ddatblygwyd o dan nawdd y Coleg Cymraeg Cenedlaethol ac a gynigir gan Brifysgol Aberystwyth yn caniatáu i fyfyrwyr astudio ar gyfer Tystysgrif, Diploma neu MA llawn: [Astudiaethau Cyfieithu Proffesiynol](#). Mae modd hefyd i gyfieithwyr ddilyn modiwlau unigol sydd o ddiddordeb iddynt.
- o Annog cyfieithwyr i ddatblygu arbenigedd mewn meysydd penodol ac i gywain tystiolaeth er mwyn profi'r arbenigeddau hynny. Er enghraifft, mae Cymdeithas Cyfieithwyr Cymru wedi sefydlu Meysydd Arbenigedd Proffesiynol er mwyn cydnabod arbenigedd ei haelodau ym meysydd deddfwriaeth a chyfathrebu.
- o Sicrhau bod adnoddau a meddalwedd addas i hwyluso gwaith yr uned gyfieithu gan gynnwys meddalwedd prosesu geiriau, meddalwedd cof cyfieithu, meddalwedd rheoli llif gwaith cyfieithu, meddalwedd gwirio sillafu a gramadeg, cyfeirlyfrau printiedig safonol a dolenni at gronfeydd data o derminoleg addas. Gweler [5.1](#) ac [adran saith](#) isod.
- o Sicrhau hefyd fod cyfieithwyr yn derbyn hyfforddiant priodol yn y meysydd hyn – yn benodol ym maes technoleg cyfieithu – er mwyn sicrhau eu bod yn ymwybodol o'r datblygiadau diweddaraf ac yn gallu manteisio arnynt i wella a chyflymu'r broses gyfieithu. Mae rhai datblygwyr meddalwedd yn darparu gweminarau hyfforddi yn rhad ac am ddim i gwsmeriaid.

Gweinyddu

- o Sicrhau bod dulliau addas o brosesu gwaith cyfieithu mewn lle, gan gynnwys derbyn, cofnodi, blaenoriaethu, cyfieithu a dychwelyd y gwaith.
- o Sicrhau hefyd fod cefnogaeth weinyddol ddigonol gan y cyfieithwyr er mwyn sicrhau bod y llif gwaith cyfieithu'n llyfn ac y gwneir y defnydd gorau o amser a sgiliau'r cyfieithwyr.

Defnyddio'r uned gyfieithu

- o Codi ymwybyddiaeth pob swyddog mewn sefydliad o fodolaeth yr uned gyfieithu a'r sgiliau y mae'n eu cyfrannu at waith y sefydliad.
- o Llunio canllawiau i swyddogion ynghylch sut y dylid bwrw ati i gomisiynu gwaith cyfieithu a beth sy'n rhesymol iddynt ei ddisgwyl gan y cyfieithwyr o safbwynt amserlenni dychwelyd gwaith ayb. Gellid cyhoeddi'r canllawiau hyn mewn man canolog megis mewnwyd y sefydliad a dylid sicrhau bod swyddogion newydd yn ymwybodol ohonynt.

Cydweithio â sefydliadau tebyg

- 6.12 Gallai sefydliadau adnabod cyrff tebyg (sefydliadau sy'n gweithio yn yr un rhanbarth o bosibl neu sy'n gweithio mewn sectorau tebyg) ac ystyried dulliau o gydweithio wrth gomisiynu gwaith cyfieithu;⁶ drwy sefydlu contract cyfieithu ar y cyd neu drwy bennu un ganolfan i fod yn gyfrifol am waith cyfieithu ar gyfer maes neu sector penodol. Byddai modd iddynt hefyd ddod i gytundeb ynghylch rhannu cofau cyfieithu neu restrau terminoleg â sefydliadau eraill er mwyn sicrhau cysondeb o ran geirfa ac arddull ar draws y sector a sicrhau arbedion ariannol yn y broses.
- 6.13 Byddai manteision amlwg i sefydliadau o gydweithio i gomisiynu gwaith cyfieithu o safbwynt:
- o sicrhau arbedion ariannol
  - o codi ansawdd y gwaith terfynol
  - o sicrhau bod y sefydliadau unigol yn abl i gydymffurfio â'u dyletswyddau statudol.
- 6.14 Byddai'n fodd o ddatblygu arbenigedd cyfieithwyr penodol mewn sectorau penodol gan ganiatáu iddynt ddod i adnabod geirfa, arddull ac anghenion sector penodol yn drwyadl.
- 6.15 Byddai'n arwain hefyd at fanteision i ddefnyddwyr gwasanaethau fyddai'n gallu mwynhau cysondeb o ran safon y gwasanaeth ar draws y sector.
- 6.16 Hyd yn oed pe na bai sefydliad yn dewis cydweithio'n ffurfiol â sefydliadau eraill wrth gomisiynu gwaith cyfieithu gallai ddewis rhannu cofau cyfieithu perthnasol neu restrau terminoleg a geirfa â sefydliadau eraill neu'r cyhoedd er mwyn cyfrannu at hwyluso gwaith cyfieithu yn gyffredinol.

Meithrin perthynas dda

- 6.17 Pa bynnag ffordd y bydd eich sefydliad chi'n dewis caffael gwasanaeth cyfieithu mae'n fanteisiol meithrin perthynas weithio dda â'ch cyfieithwyr. Gall sefydlu perthynas weithio effeithiol lle y croesewir adborth gan y cyfieithwyr a'r cleientiaid fel ei gilydd ynghyd â thrafodaeth agored wella ansawdd cyhoeddiadau a lunnir ar ran sefydliad yn y pen draw.

⁶ Enghraifft o hyn yw'r gwaith a wnaethpwyd gan Lywodraeth Cymru i lunio cytundeb fframwaith ar gyfer gwasanaethau cyfieithu a chyfieithu ar y pryd ar gyfer y sector cyhoeddus i gyd. Rheolir y cytundeb hwn gan y Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol ac mae'r cytundeb fframwaith newydd yn fwy ers 1 Tachwedd 2018. Y brif fantais i ddefnyddwyr y cytundeb hwn yw bod y Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol yn ymgymryd â'r broses dendro ar eu rhan gan arbed costau a bod ansawdd y darparwyr wedi cael eu hasesu. Noder mai un o feini prawf y cytundeb yw bod y darparwr yn aelod cyflawn o gymdeithas broffesiynol.

- 6.18 Un ffordd ymarferol o sefydlu perthynas â'r cyfieithwyr yw drwy bennu aelod o staff i fod yn ddolen gyswllt rhwng y sefydliad a'r cyfieithydd ac i gadw cofnod manwl o'r gwaith a gyfieithir, megis nifer y geiriau ac amserlen cwblhau'r gwaith.⁷ Bydd hyn yn gymorth i:

- o osgoi dryswch neu gamddealltwriaeth wrth gomisiynu gwaith cyfieithu
- o osgoi ailadrodd cyfieithu testunau tebyg yn y dyfodol gan fod cofnod o'r hyn a gyfieithwyd eisoes yn bodoli
- o meithrin arbenigedd y swyddog hwnnw a'i ymwybyddiaeth o anghenion ac arferion cyfieithu'r sefydliad
- o sefydlu un pwynt cyswllt hwylus i'r cyfieithwyr o fewn y sefydliad er mwyn cydlynu ymholiadau'n gyflym ayb.

- 6.19 Wrth gomisiynu gwaith yn allanol, mae'n bwysig sicrhau bod telerau ac amserlen ar gyfer y gwaith yn cael ei gytuno'n glir ymlaen llaw. Dyma rai pwyntiau i'w cofio:

- o Fel arfer bydd cyfieithydd yn codi tâl am ei waith fesul 1,000 o eiriau, ond y mae gan y rhan fwyaf o gyfieithwyr isafbris.
- o Os ydych chi'n defnyddio cyfieithwyr i gyfieithu negeseuon ar gyfer y cyfryngau cymdeithasol yna byddai o gymorth cynllunio negeseuon ymlaen llaw a darparu gwerth pythefnos neu fis o negeseuon i'w cyfieithu ar y tro lle bo modd.
- o Weithiau bydd angen codi tâl fesul awr, er mwyn cydnabod yr ymdrech a'r egni creadigol sydd ynghlwm wrth gyfieithu enwau brand, sloganau neu ddeunydd marchnata, er enghraifft.
- o Dylid holi ymlaen llaw a yw'r cyfieithydd yn codi TAW ai peidio.

- 6.20 Bydd angen dod i ddealltwriaeth ynghylch pa feddalwedd y mae cyfieithwyr yn eu defnyddio wrth eu gwaith ac ar ba ffurf y byddant yn dychwelyd y gwaith terfynol er mwyn sicrhau ei fod yn gydnaws â phrosesau ac anghenion y sefydliad. Bydd rhai sefydliadau sy'n comisiynu gwaith cyfieithu yn barod i osod eu meddalwedd nhw ar gyfrifiaduron cyfieithwyr allanol er mwyn hwyluso hyn.

- 6.21 Mae'n fanteisiol dod i adnabod cryfderau ac arbenigeddau gwahanol gyfieithwyr a chomisiynu gwaith yn unol â nhw. Er enghraifft, mae rhai cyfieithwyr yn arbenigo mewn cyfieithu dogfennau technegol neu gyfreithiol cymhleth ac eraill â dawn arbennig i drosi deunyddiau creadigol. Byddai'n fanteisiol felly fod gennych brosesau mewn lle er mwyn adnabod pa fath o ddogfen sydd dan sylw a pharu'r gwaith hwnnw â'r cyfieithydd mwyaf addas ar ei gyfer. Gellid ystyried defnyddio'r un cyfieithydd ar gyfer cyfres o dasgau tebyg er mwyn sicrhau cysondeb arddull ar draws y gwaith.

⁷ Bydd y model hwn yn amrywio gan ddibynnu ar faint sefydliad, wrth gwrs. Mewn sefydliadau mwy efallai y byddai'r model hwn yn gweithio ar lefel adran neu gyfarwyddiaeth.

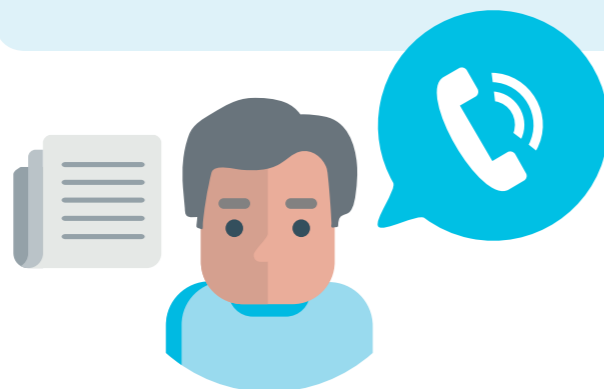
6.22 Mae'n arfer da i gynnwys cyfieithwyr yn rhan o'r gwaith o'r cychwyn cyntaf, yn hytrach na thynnu ar eu harbenigedd ar ddiwedd prosiect yn unig. Mae cydweithio agosach rhwng cyfieithwyr ac arbenigwyr yn caniatáu adnabod anawsterau yn y ddwy iaith yn gynnar yn y broses. Er enghraifft, pe bai cyfieithydd yn rhan o'r trafodaethau ar ddechrau prosiect byddai modd iddo:

- o adnabod geirfa neu derminoleg drafferthus y bydd gofyn iddo gynllunio ar eu cyfer
- o cynghori ynghylch idiomau, cysyniadau neu sloganau na ellir eu cyfieithu neu'u trosi yn hwylus.

6.23 Os nad yw'r cyfieithwyr wedi bod yn rhan o'r gwaith o'r cychwyn cyntaf, mae'n hanfodol eich bod chi'n briffio'r cyfieithwyr yn llawn ynghylch y gwaith dan sylw gan egluro nod a chyd-destun y gwaith, y gynulleidfa darged ac unrhyw wybodaeth gefndirol ddefnyddiol. Bydd angen sicrhau bod gofynion y dasg yn gwbl eglur a dylid ceisio hefyd adnabod unrhyw dermau arbenigol neu ddieithr a allai godi yn y gwaith.

6.24 Gwnewch yn fawr o sgiliau ieithyddol eich cyfieithwyr gan sicrhau bod gennych berthynas neu gytundeb sy'n caniatáu i chi gysylltu â nhw i wirio manylion cyfieithiad neu holi mân gwestiynau ieithyddol.

Sicrhewch hefyd fod eich cyfieithwyr yn ymwybodol bod croeso iddynt gysylltu i holi cwestiynau yn ystod y broses gyfieithu – er mwyn gwirio ystyr y gwreiddiol neu ddeall rhagor am gynulleidfa neu nod dogfen. Byddai modd iddynt hefyd ddarparu cyngor am bethau sy'n amwys neu angen eu cryfhau yn y testun gwreiddiol. Yn wir, gall y broses gyfieithu wella safon y gwaith gwreiddiol gan fod y cyfieithydd yn bâr newydd o lygaid ar y gwaith.

6.25 Mae'n ddoeth sicrhau bod gennych drefniadau mewn lle sy'n caniatáu i chi wneud ceisiadau am gyfieithiadau byrion ar fyr rybudd. Bydd hefyd angen i chi ddod i drefniant â'ch cyfieithwyr ynghylch y ffordd orau i reoli amserlenni dychwelyd gwaith brys neu waith lle mae amserlenni tynn neu statudol yn pwysu. Gallwch drafod hefyd sut orau i ddefnyddio eich cyfieithwyr er mwyn cyfieithu negeseuon byr rybudd ar gyfer y cyfryngau cymdeithasol.

6.26 Mae rheoli prosiectau mwy yn her wahanol eto. Os byddwch yn cyfieithu dogfen hir neu gyfres o ddogfennau sy'n perthyn i'w gilydd mae'n bosibl y bydd gofynion yr amserlen yn golygu bod angen i fwy nag un cyfieithydd rannu'r gwaith. Mae'n bwysig eich bod chi'n trafod hyn ymlaen llaw â'r cyfieithwyr gan sicrhau bod prosesau mewn lle er mwyn gwarantu ansawdd y gwaith a chysondeb arddull a therminoleg os bydd mwy nag un cyfieithydd yn gweithio ar ddogfen.

6.27 Dylid sicrhau bod gwirio cywirdeb iaith dogfennau yn rhan annatod o bob prosiect cyfieithu. Gellid amlinellu'r glir fod hyn yn ofyniad contractiol.

7 Technoleg ac adnoddau eraill i hwyluso gwaith cyfieithwyr

7.1 Gall technoleg iaith gynorthwyo'r cyfieithydd drwy gyflymu a hwyluso ei waith. Gall hefyd gynorthwyo sefydliadau sy'n comisiynu gwaith cyfieithu i sicrhau ansawdd y gwaith a gomisiynir ac i sicrhau gwerth am arian.

7.2

Mae'n rhaid i gyfieithwyr dynol fod ynghlwm wrth gyfieithu dogfen; ni all peiriant gymryd lle cyfieithydd proffesiynol. Mae modd i feddalwedd gynorthwyo gwaith cyfieithwyr ond ni ddylid byth ei defnyddio yn lle cyfieithydd proffesiynol. Yn sicr ni ddylid dibynnu ar ddolenni at feddalwedd cyfieithu peirianyddol ar y we er mwyn darparu fersiwn Cymraeg o wefan na chyhoeddiadau eraill sefydliad.

7.3 Yn yr adrannau isod ceir amlinelliad o'r prif fathau o feddalwedd sydd ar gael i hwyluso'r broses gyfieithu ynghyd ag awgrymiadau ynghylch sut y gellid eu defnyddio'n ymarferol er budd cyfieithwyr a'r sefydliadau sy'n comisiynu gwaith cyfieithu fel ei gilydd.

Meddalwedd cof cyfieithu

7.4 Mae meddalwedd cof cyfieithu yn fath o gronfa ddata sy'n cadw cofnod o gyfieithiadau blaenorol er mwyn eu defnyddio eto. Pan fydd dogfen i'w chyfieithu yn cael ei llwytho i'r feddalwedd bydd yn chwilio yn y cof am gydrannau y gellir eu defnyddio wrth gyfieithu'r darn newydd. Mae'r cydrannau hyn yn amrywio o ran maint a gallant gynnwys termau, brawddegau neu hyd yn oed baragraffau cyfan.

7.5 Gall defnyddio'r feddalwedd hon hwyluso'r broses o gyfieithu dogfen drwy:

- o ddileu'r angen i gyfieithu testun a gyfieithwyd eisoes o'r newydd
- o arwain at gysondeb o ran arddull a thermau
- o galluogi cyfieithwyr i gyfieithu mwy o eiriau mewn llai o amser.⁸

7.6 Mantais bellach yw'r potensial sydd i gyrff rannu cofau cyfieithu â sefydliadau eraill er mwyn iddynt hwythau eu haildefnyddio a chael budd ohonynt. Mae Llywodraeth Cymru, er enghraifft, yn rhannu cyfres o gofau cyfieithu defnyddiol drwy [BydTermCymru](#) gan gynnwys cofau deddfwriaeth a strategaethau'r Llywodraeth.

⁸ Mae peth ymchwil diweddar hefyd yn awgrymu bod defnyddio meddalwedd o'r fath yn lleihau'r straen ymenyddol ar gyfieithwyr.

Mae'r canlyniadau a geir o ddefnyddio meddalwedd cof cyfieithu'n hollol ddibynnol ar safon y cyfieithiadau a lwythir iddi. Rhaid sicrhau bod y cyfieithiadau sy'n cael eu llwytho i'r feddalwedd o safon er mwyn cynyddu'r tebygolrwydd y bydd yr hyn a gynnigir gan y feddalwedd o safon. Mae'n bwysig felly bod proses o reoli ansawdd mewn lle a bod y cof cyfieithu yn cael ei olygu'n rheolaidd er mwyn sicrhau cywirdeb a chysondeb y cof.

7.7 Mae'n bwysig hefyd fod y sawl sy'n gyfrifol am gomisiynu gwaith cyfieithu yn ymwybodol o risgiau'n ymwneud â diogelwch data wrth ddefnyddio meddalwedd cof cyfieithu ac yn llunio canllawiau priodol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â deddfwriaeth berthnasol. Dylid sicrhau, er enghraifft, bod y sefydliad dan sylw yn hapus â'r trefniadau diogelwch pe bai'r cof cyfieithu'n cael ei storio yn y cwmwl. Dylid bod yn ofalus wrth ddefnyddio'r feddalwedd i gyfieithu gwybodaeth gyfrinachol neu sensitif. Mae hyn yn arbennig o wir os defnyddir meddalwedd sy'n storio gwybodaeth yn y cwmwl neu os rhennir cof cyfieithu â rhwydwaith o gyfieithwyr. Gellid ystyried ychwanegu enwau pobl a manylion personol eraill at y cyfieithiad ar ddiwedd y broses er mwyn osgoi cadw cofnod ohonynt yn y cof.

7.8 Mae sawl cwmni masnachol yn darparu eu fersiynau eu hunain o'r feddalwedd hon,⁹ gan gynnwys Uned Technolegau Iaith Prifysgol Bangor sydd wedi creu CyfieithuCymru â rhyngwyneb Cymraeg.¹⁰ Mae peth o'r cynnyrch sydd ar gael yn lled soffistigedig bellach ac yn galluogi'r defnyddiwr i:

- o greu a rheoli rhestrau o dermau safonol at ddiben prosiectau penodol

⁹ Nid oes rhaid i sefydliad ddefnyddio'r un math o feddalwedd cof cyfieithu â'u darparwyr allanol. Mae modd trosglwyddo ffeiliau cof cyfieithu o un system i'r llall drwy ddefnyddio fformat rhyngwladol safonol megis .tmx neu .txt.

¹⁰ <http://techiath.bangor.ac.uk/rheolyn-a-cyfieithyn/> (Cyrchwyd 10 Awst 2018).

- o cael mynediad at y cronfeydd termau personol hyn, at eiriaduron safonol neu wirwyr sillafu integredig wrth gyfieithu
- o cysylltu â meddalwedd cyfieithu peirianyddol allanol
- o trefnu a rheoli prosiectau cyfieithu a chaniatáu i dîm gwasgaredig o gyfieithwyr gydweithio er mwyn cyfieithu'r un ddogfen.

7.9 Wrth i sefydliad fuddsoddi mewn meddalwedd cof cyfieithu, rhaid cadw mewn cof bod angen i swyddogion technoleg gwybodaeth dderbyn hyfforddiant priodol i allu gosod y feddalwedd ar gyfrifiaduron a rhoi cymorth ag unrhyw anawsterau.

Peidio â thalu i gyfieithu'r un testun ddwywaith

7.10 Nid oes gan bob sefydliad uned gyfieithu, a hyd yn oed os oes uned fewnol mewn lle, yn aml bydd angen troi at ddarparwyr allanol i ddiwallu gofynion cyfieithu'r sefydliad. Mewn achosion o'r fath gall meddalwedd cof cyfieithu fod yn gymorth i sicrhau nad yw sefydliad yn talu dro ar ôl tro i gyfieithu'r un testun a bod cysondeb rhwng y gwaith a gyfieithir gan ddarparwyr allanol.

7.11 Mae meddalwedd cof cyfieithu yn dadansoddi faint o gynnwys y ddogfen newydd sydd i'w chyfieithu sy'n cyfateb i gynnwys y cof cyfieithu gan greu adroddiadau y gellid eu defnyddio yn rhan o'r broses gomisiynu. Dyma enghraifft o'r math o ddadansoddi mae meddalwedd cof cyfieithu yn gallu ei wneud ar eich rhan:

Canran y gyfatebiaeth	Nifer y geiriau	Canran y geiriau %
Ailadrodd o fewn y ddogfen	277	6
100% (Cyfatebiaeth lawn)	924	20
95%–99%	693	15
85%–95%	370	8
75%–84%	462	10
50%–74%	92	2
Dim cyfatebiaeth	1802	39
Cyfanswm	4620	100

7.12 Yn yr enghraifft uchod:

- o Mae 6% o'r geiriau yn y ddogfen newydd yn cael eu hailadrodd o fewn y ddogfen ei hun. Efallai nad oes angen eu cyfieithu eto ond mae angen eu golygu yn sicr.

- o Mae 20% o'r testun yn y ddogfen newydd yn frawddegau sydd yr union yr un fath â brawddegau a storiwyd yn y cof (cyfatebiaeth lawn). Efallai nad oes angen eu cyfieithu eto ond mae angen eu golygu yn sicr. Dylid cofio, er enghraifft, nad yw cof cyfieithu yn gallu adnabod cyd-destun brawddegau fel cyfieithydd dynol, er mae rhai o'r rhaglenni diweddaraf yn gallu adnabod a yw'r cydrannau sy'n ymddangos o boptu'r gydran dan sylw yn cyfateb hefyd.
- o Mae 35% o'r geiriau yn y ddogfen newydd mewn brawddegau lle mae cyfatebiaeth rannol rhwng yr hyn sydd yn y cof a'r hyn sydd yn y ddogfen newydd. Mae angen gwirio, golygu a mireinio'r cyfieithiadau hyn yn ofalus.
- o Mae 39% o'r geiriau yn y ddogfen newydd mewn brawddegau nad ydynt yn debyg o gwbl i'r hyn sydd yn y cof. Mae angen cyfieithu'r brawddegau hyn i gyd o'r newydd.

7.13 Gellid defnyddio'r canlyniadau uchod er mwyn pennu pris ar gyfer darn o waith cyfieithu. Wrth gomisiynu gwaith cyfieithu gellid talu cyfraddau gwahanol gan ddibynnu ar ganran y gyfatebiaeth rhwng y ddogfen a chynnwys y cof. Yn wir, mae systemau prisio tair haen¹¹ yn dod yn fwyfwy cyffredin yn y diwydiant cyfieithu, er enghraifft:

- 1 Gellid trefnu eich bod yn talu cyfran yn unig o'r gost arferol y fil o eiriau i gyfieithu neu i wirio'r rhannau o'r ddogfen sy'n cyfateb yn llawn (100%) â chynnwys y cof neu sy'n cael eu hailadrodd o fewn y ddogfen. Y disgwyl yw na fydd angen newid y cydrannau hynny ond mae'n bwysig bod y cydrannau hyn yn cael eu gwirio ac mae'n briodol talu ffi golygu i'r cyfieithydd am wirio eu cywirdeb a'u priodoldeb.
- 2 Gellid talu cyfran fwy o gost arferol y fil o eiriau ar gyfer y cydrannau sy'n cyfateb yn rhannol 50–99%. Rhagwelir y bydd angen addasu'r cydrannau hyn ychydig gan nad ydynt yn cyfateb yr union ond ni fydd angen cyfieithu popeth o'r newydd.
- 3 Bydd angen talu'r gost arferol ar gyfer y cydrannau hynny y mae angen eu cyfieithu i gyd o'r newydd.

7.14 Nid yw'n briodol defnyddio cof cyfieithu ar gyfer pob darn o waith, fodd bynnag, a gall fod yn fanteisiol weithiau i beidio â chyfyngu ar allu creadigol cyfieithwyr os yw'r testun yn gofyn am beth creadigrwydd neu os oes angen i'r cywair fod ychydig yn wahanol i'r hyn a fyddai'n cael ei gynnig gan y feddalwedd.

¹¹ Dylid pwysleisio mai enghraifft yn unig yw hon a bod systemau prisio â mwy neu lai o haenau'n bosibl. Mater i'r sefydliad yw penderfynu a thrafod y dull mwyaf priodol o bennu system brisio â'i ddarparwyr.

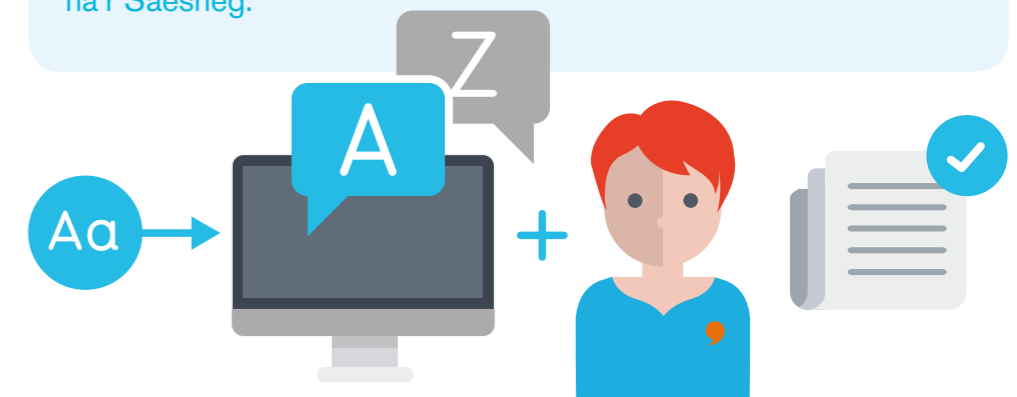
- 7.15 Os bydd sefydliad yn dewis gosod contract allanol drwy broses caffael gellid gwneud y canlynol:
- Ei gwneud yn ofynnol yn y contract i ddarparwyr ddefnyddio meddalwedd cof cyfieithu.
  - Gofyn i'r darparwr greu cof cyfieithu arbennig ar gyfer gwneud gwaith cyfieithu ar ran y sefydliad gan sicrhau bod y cof hwn yn cael ei gadw'n gyfrinachol.
  - Gofyn hefyd i'r darparwr gadw rhestr o derminoleg penodol i waith y sefydliad gan ychwanegu ati'n gyson. Mae modd i gyfieithwyr hefyd lunio rhestrau o dermau o fewn meddalwedd cof cyfieithu. Gellir gofyn iddynt lwytho'r rhestr o dermau i mewn i'w meddalwedd cof cyfieithu hefyd er mwyn gwneud yn siŵr eu bod yn ei defnyddio wrth gyfieithu gwaith ar ran y sefydliad.
  - Ei gwneud yn ofniad contractiol mai'r sefydliad sy'n comisiynu sy'n berchen ar y cof cyfieithu. Mae'n bwysig sicrhau bod y cyfieithwyr yn deall ac yn cydsynio y rhennir eu gwaith cyfieithu â darparwyr eraill drwy'r cof. Gellir defnyddio'r cof hwn os bydd y sefydliad yn caffael gwaith cyfieithu yn y dyfodol.
  - Pe bai'r sefydliad ei hun yn defnyddio meddalwedd cof cyfieithu ac yn cadw copi canolog o'r cof cyfieithu sefydliadol, gellid ei gwneud yn ofniad y telir am gyfieithiad newydd yn ôl cyfradd y gyfatebiaeth rhwng cynnwys y ddogfen newydd a chynnwys y cof hwnnw. Bydd y sefydliad wedyn yn rhannu cydrannau perthnasol o'r cof hwnnw â'r darparwyr allanol er mwyn iddynt ddefnyddio'r cydrannau hynny wrth gyfieithu. Ar ôl gorffen cyfieithu gall y sefydliad ofyn am gopi o'r cof, yn ogystal â'r cyfieithiad yn ôl er mwyn diweddarau cof cyfieithu'r sefydliad.
- 7.16 Wrth ystyried comisiynu gwaith yn y modd hwn mae'n bwysig cofio y bydd rhai mathau o ddogfennau yn rhoi canlyniadau gwell na'i gilydd o ddefnyddio cof cyfieithu:
- Yn amlwg ceir cyfatebiaeth uwch rhwng adroddiadau sy'n dilyn strwythur neu dempled tebyg i'w gilydd.
  - Mae'r feddalwedd yn benthg ei hun yn dda i destunau ffeithiol lle ceir rhywfaint o ailadrodd neu ddilyn fformiwla benodol, er enghraifft agendâu a chofnodion cyfarfod, neu dystysgrifau a thrwyddedau.
  - Gall hefyd fod yn arf ddefnyddiol wrth gyfieithu polisiau neu strategaethau, yn enwedig os byddant yn cael eu diwygio dros amser: O ddefnyddio meddalwedd cof cyfieithu gellid sicrhau mai dim ond y cymalau newydd neu ddiwygiedig a gyfieithir o'r newydd gan arbed cost cyfieithu'r ddogfen i gyd o'r newydd.
  - Gall arbedion ariannol ddod yn amlycach dros amser hefyd, er enghraifft yng nghyd-destun adroddiadau chwarterol neu flynyddol.

- 7.17 Mae rhai mathau o feddalwedd cof cyfieithu hefyd yn caniatáu i chi gloi cydrannau na ddylid eu golygu ymhellach. Fodd bynnag, dylid cofio y bydd y sefydliad yn talu ffi 'golygu' bob tro y bydd gofyn i'r cyfieithydd wirio segment. Felly os yw sefydliad yn ymwybodol bod rhannau o ddogfen (e.e. paragraffau rhagarweiniol templed llythyr) eisoes wedi eu cyfieithu mae'n synhwyrol i beidio anfon yr adrannau hynny at y cyfieithwyr o gwbl mewn gwirionedd. Bydd hyn yn golygu bod y sefydliad yn osgoi talu ffi 'golygu' ar gyfer y segmentau hyn ac yn lleihau'r risg hefyd bod cyfieithwyr yn addasu testunau y mae'r sefydliad eisoes wedi pennu eu geiriad safonol.

Meddalwedd cyfieithu peirianyddol

- 7.18 Math arall o feddalwedd sy'n gallu cynorthwyo gwaith cyfieithwyr yw meddalwedd cyfieithu peirianyddol neu gyfieithu awtomatig. Bydd meddalwedd cyfieithu peirianyddol yn cynnig cyfieithiadau i'r cyfieithydd sydd wedi'u seilio ar ddadansoddiad o gorpws o iaith a/neu ar sail ei rheolau gramadegol. Mae camau breision wedi eu cymryd yn y maes hwn dros y blynyddoedd diwethaf ac mae sawl cwmni bellach yn darparu cyfieithu peirianyddol o'r Saesneg i'r Gymraeg ac fel arall ac mae safon yr allbwn yn gwella o hyd wrth i'r dechnoleg ddatblygu. Gobeithir gweld datblygiadau arwyddocaol pellach yn y maes hwn dros y blynyddoedd nesaf wrth i rai o'r technolegau chwyldroadol diweddaraf gael eu cymhwyso i'r Gymraeg.¹²

Fodd bynnag mae safon a chywirdeb ffeithiol y cyfieithiad a ddarperir gan feddalwedd cyfieithu peirianyddol yn amrywio, ac ni ddylid ystyried cyfieithiad peiriant cyfieithu yn gyfieithiad safonol a chywir. Ni all peiriant ddeall cyd-destun na gwybodaeth gefndirol fel cyfieithydd dynol. Rhaid golygu cyfieithiadau a wneir gan beiriannau cyn y gellir eu cyhoeddi er mwyn osgoi risg i enw da sefydliad a sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.

¹² Gweler, er enghraifft: <https://www.microsoft.com/en-us/research/project/neural-machine-translation/> (gwefan Saesneg yn unig) (Cyrchwyd 12 Chwefror 2019).

7.19 Mae safon bresennol y cyfieithu peirianyddol o'r Saesneg i'r Gymraeg yn wannach ar y cyfan na safon y cyfieithu peirianyddol o'r Gymraeg i'r Saesneg o ganlyniad i gyfoeth a chymhlethdod patrymau'r Gymraeg. Ond yn gyffredinol mae cynnyrch peiriannau cyfieithu peirianyddol wedi gwella i'r fath raddau nes ei fod yn *ddefnyddiol* i gyfieithwyr dynol:

- Gall cyfieithu peirianyddol fod o gymorth i gyfieithwyr drwy ddarparu bras gyfieithiadau i'w golygu ymhellach. Fe'i defnyddir i'r perwyl hwn gan wasanaeth cyfieithu'r Comisiwn Ewropeaidd a Gwasanaeth Cyfieithu a Chofnodi Cynulliad Cenedlaethol Cymru, er enghraifft.¹³
- Gall gynorthwyo'r cyfieithydd yn yr un modd â meddalwedd cof cyfieithu felly, gan ei fod yn darparu ffynhonnell o destun parod y byddai angen i'r cyfieithydd ei olygu.
- Mae modd defnyddio rhai mathau o gyfieithu peirianyddol o fewn meddalwedd cof cyfieithu er mwyn manteisio ar gynnwys y cof cyfieithu a chanlyniadau'r cyfieithu peirianyddol ar yr un pryd.

7.20 Mae defnyddio cyfuniad o feddalwedd cof cyfieithu a meddalwedd cyfieithu peirianyddol fel hyn yn golygu mai prin y bydd y cyfieithydd yn gorfod llunio cyfieithiad yn gyfan gwbl o'r newydd. Canlyniad symud i'r dull hwn o weithio yw bod rôl y cyfieithydd yn newid i fod yn debycach i rôl golygydd.

7.21 Wrth ddefnyddio cyfuniad o feddalwedd cof cyfieithu a meddalwedd cyfieithu peirianyddol, gall fod yn ddefnyddiol llwytho unrhyw dermau neu enwau sy'n debygol o godi'n aml i'r cof cyfieithu er mwyn arbed y feddalwedd cyfieithu peirianyddol rhag cyfieithu'r elfennau hynny'n anghywir. Gall meddalwedd cyfieithu peirianyddol geisio cyfieithu enwau personol, gall gyfieithu idiomau'n llythrennol neu gyfieithu geiriau sydd â mwy nag un ystyr yn anghywir (e.e. gall *chair* olygu 'cadair' neu 'gadeirydd').

7.22 Mae'r math o olygu y bydd gofyn i'r cyfieithydd ei wneud – ôl-olygu (*post editing*) yw'r term a ddefnyddir yn y diwydiant cyfieithu – yn wahanol i waith golygu cyffredinol a bydd angen sicrhau bod y cyfieithwyr yn derbyn hyfforddiant priodol er mwyn datblygu'r sgîl hwn ymhellach. Gall gynnwys:

- tacluso neu ad-drefnu cystrawen
- cywiro mân wallau
- cywiro gwallau mwy arwyddocaol
- anwybyddu'r cynnig ac ail-ysgrifennu cydrannau cyfan.

¹³ Mae'n ddiddorol nodi bod y sefydliadau hyn wedi datblygu systemau cyfieithu peirianyddol penodol er mwyn gwasanaethu eu hanghenion eu hunain, h.y. systemau sydd wedi eu hyfforddi â deunyddiau corpwrs perthnasol i'w meysydd gwaith a'r math o gyweiriau neu arddulliau ysgrifennu a ddefnyddir ganddynt amlaf. Mae hyn yn duedd gyffredinol ymhlith sefydliadau sy'n cynhyrchu llawer o ddeunyddiau wedi'u cyfieithu ac mae meddalwedd megis Microsoft Translator Hub yn caniatáu i sefydliadau adeiladu systemau cyfieithu peirianyddol at eu dibenion nhw eu hunain: <https://hub.microsofttranslator.com> (gwefan Saesneg yn unig) (Cyrchwyd 12 Chwefror 2019).

7.23 Bydd lefel y newidiadau a wneir i ddogfen hefyd yn dibynnu ar fwriad a chynulleidfa'r ddogfen. Er enghraifft efallai mai dim ond twtio a sicrhau cywirdeb cyfieithiadau a wneir â dogfennau na fydd y sefydliad yn eu cyhoeddi, yn hytrach na cheisio creu'r cyfieithiad perffaith.

7.24 Fel unrhyw sgîl newydd mae hwn yn un y bydd angen ei feithrin a chydag amser disgwylir y bydd cyfieithwyr yn dod yn fwy hyderus wrth ôl-olygu ac yn dod i ddeall y math o broblemau sy'n codi'n gyffredin wrth ddefnyddio'r feddalwedd gan gyflymu'r broses ymhellach.

7.25 Fel yn achos meddalwedd cof cyfieithu mae'n bwysig bod y sawl sy'n gyfrifol am ddefnyddio meddalwedd cyfieithu peirianyddol neu gomisiynu gwaith cyfieithu yn ymwybodol o delerau ac amodau a risgiau diogelwch defnyddio'r feddalwedd. Mae'n ddoeth felly llunio canllawiau priodol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â deddfwriaeth berthnasol. Ni ddylid defnyddio'r feddalwedd hon i gyfieithu gwybodaeth gyfrinachol neu sensitif gan fod y cynnyrch yn gallu cael ei storio ar weinyddion y tu hwnt i reolaeth y defnyddiwr.

Meddalwedd rheoli prosiectau cyfieithu

7.26 Mae meddalwedd rheoli prosiectau cyfieithu ar gael hefyd. Yn ddibynnol ar y feddalwedd gellir:

- gwneud cais am gyfieithiad
- rhannu'r gwaith rhwng cyfieithwyr
- pennu amserlenni
- rheoli llif y gwaith cyfieithu o un lleoliad canolog
- ymdrin â materion bilio.

7.27 Efallai y byddai'n fuddiol buddsoddi yn y math yma o feddalwedd os yw sefydliad yn gwneud a/neu'n comisiynu llawer o waith cyfieithu. Mae sawl darparwr meddalwedd cof cyfieithu yn cynnwys y nodweddion hyn yn rhan o'u pecynnau meddalwedd bellach felly mae'n bosibl na fyddai gofyn i'ch sefydliad fuddsoddi mewn system ar wahân.

8 Llif gwaith cyfieithu testun: cyngor ymarferol

- 8.1 Mae'r adran hon yn cynnig arweiniad ymarferol am faterion y byddai'n fanteisiol eu hystyried ym mhob cam o'r broses o drefnu cyfieithiad.

Cynllunio ac amserlennu

- 8.2 Pob swyddog yn y sefydliad yn ymwybodol o ba ddogfennau sydd i fod yn ddwyieithog (gan gynnwys deunyddiau y mae'n rhaid eu llunio yn Gymraeg yn unol â safonau'r Gymraeg neu gynllun iaith Gymraeg) ac o'r gweithdrefnau sydd yn eu lle i alluogi hynny.
- 8.3 Adnabod natur y ddogfen cyn dechrau ar y broses ddrafftio ac ystyried a oes yna dempledi safonol y gellid eu dilyn er mwyn osgoi dyblygu gwaith.
- 8.4 Sicrhau bod templedi dwyieithog safonol y sefydliad ar gael yn hwylus i swyddogion o fan canolog, megis y fewnwyd. Gellid ystyried rhannu'r rhain â chyfieithwyr allanol hefyd er mwyn sicrhau bod y cyfieithwyr yn glynu atynt ac na chyfieithir y rhain o'r newydd bob tro.
- 8.5 Byddai'n fuddiol hefyd i lunio rhestr o dermau y bydd sefydliad yn eu defnyddio neu ofyn i ddarparu'r cyfieithu eu cywain ar ran y sefydliad. Gellid rhannu'r termau wedyn â darparwr cyfieithu a gofyn iddynt eu defnyddio wrth eu gwaith.
- 8.6 Cynllunio gwaith cyfieithu'n ofalus gan sicrhau bod digon o amser yn rhan o amserlen cyhoeddi dogfen ar gyfer gwaith cyfieithu a phrawfddarllen y ddogfen yn y ddwy iaith – yn enwedig os bydd angen dylunio dogfen. Mae'n bwysig sicrhau bod swyddogion yn ymwybodol o faint o amser y mae angen ei ganiatáu i gyfieithu dogfen.

Paratoi testun fydd yn cael ei gyfieithu

- 8.7 Sicrhau bod cyfarwyddiadau clir ar gael i'r sawl sy'n drafftio dogfennau fydd yn cael eu cyfieithu gan ddarparu arweiniad cadarn am faterion megis:
- arddull tŷ
  - cywair a chynulleidfa
  - terminoleg
  - llunio testunau clir, pwrpasol a chryno.
- Gellid rhannu'r cyfarwyddiadau hyn â'r cyfieithwyr hefyd.
- 8.8 Sicrhau bod swyddogion – yn enwedig swyddogion newydd – yn cael eu hyfforddi'n ffurfiol i ddrafftio dogfennau sy'n cyd-fynd â'r canllawiau uchod er mwyn gwella ansawdd y dogfennau gwreiddiol.
- 8.9 Adolygu'r testun yn drwyadl gan ystyried bob amser a fyddai modd cyfleu'r un neges mewn dull mwy cryno neu a fyddai modd cyfleu'r un negeseuon yn fwy effeithiol gan ddefnyddio lluniau neu graffeg. Gall defnyddio brawddegau byrion ac arddull uniongyrchol wneud y testun yn haws ei gyfieithu a gwella'r canlyniadau a geir o ddefnyddio meddalwedd cyfieithu.
- 8.10 Prawfddarllen y testun gwreiddiol yn fanwl gan wirio sillafu a gramadeg y dogfennau hynny. Mae'n bwysig sicrhau nad oes camgymeriadau yn y gwreiddiol ac na fydd angen ei ddiwygio ymhellach yn dilyn derbyn y cyfieithiad yn ôl. Bydd hyn yn gymorth i beidio â llygru'r cof cyfieithu â thestunau gwallus.

Anfon testun at gyfieithydd i'w gyfieithu

- 8.11 Darparu fersiwn terfynol dogfen i gyfieithydd yn hytrach na chyfres o ddrafftiau a allai gymhlethu'r broses gyfieithu a chynyddu costau. Efallai y byddwch yn dymuno amgryptio'r dogfennau a'r cofau cyfieithu a anfonir at y cyfieithwyr os bydd cynnwys y gwaith yn gyfrinachol neu'n sensitif.
- 8.12 Darparu cyfarwyddiadau clir i'r cyfieithydd gan gynnwys manylion ynghylch:
- nod a chynulleidfa darged y ddogfen
  - dolenni at ddogfennau y dyfynnir ohonynt
  - termau penodol y dylid glynu atynt.

Derbyn gwaith yn ôl gan gyfieithydd

- 8.13 Gwirio'r cyfieithiad yn ofalus gan geisio sicrhau:
- nad yw'n cynnwys gwallau sillafu a gramadeg
  - bod y cyfieithydd wedi deall nod ac ystyr y testun gwreiddiol
  - bod y testunau'n cyfateb i'w gilydd yn y ddwy iaith ac nad oes yna destun ar goll.
- 8.14 Holi'r cyfieithydd os ydych chi'n ansicr ynghylch un o'r elfennau uchod a gofyn i'r cyfieithydd edrych eto ar un neu ragor o'r elfennau hyn er mwyn sicrhau eich bod chi'n fodlon â'r cyfieithiad terfynol.
- 8.15 Os nad ydych chi'n fodlon â safon cyfieithiad dylech drafod hynny'n syth â'r cyfieithydd gan dynnu sylw penodol at wallau yn y testun neu ddarparu enghreifftiau penodol o nodweddion arddull rydych chi'n anfonol â nhw. Cofiwch, fodd bynnag, fod gan bawb arddull ysgrifennu gwahanol i'w gilydd a bod sawl ffordd gywir a derbynol o fynegi'r un peth. Darperwch adborth adeiladol er mwyn i'r cyfieithydd ddeall eich anghenion yn llawn a cheisio sicrhau eich bod chi'n fodlon â'r cyfieithiad y tro nesaf.

Paratoi testun i'w gyhoeddi

- 8.16 Prawfddarllen y testun wedi'i gyfieithu ynghyd â'r testun gwreiddiol yn fanwl gan gymharu'r fersiynau â'i gilydd. Dylid sicrhau eich bod yn gwbl fodlon â'r testun yn y ddwy iaith cyn bwrw ymlaen i ddylunio'r ddogfen – mae newid testun sydd wedi'i ddylunio'n gallu bod yn ddrud ac yn drafferthus.
- 8.17 Mater i'r sefydliad yw penderfynu pwy fydd yn gyfrifol am y gwaith prawfddarllen:
- Bydd rhai cyfieithwyr yn cynnig gwasanaeth prawfddarllen dogfennau ac yn dwyn cyfrifoldeb am gywirdeb y gwaith terfynol yn y fformat terfynol.
  - Gall fod yn fanteisiol, fodd bynnag, i ddefnyddio rhywun ar wahân i'r cyfieithydd gwreiddiol – prawfddarllenydd neu gyfieithydd gwahanol – er mwyn cael barn annibynnol a phâr newydd o lygaid ar y gwaith.
- 8.18 Mae'n syniad da i argraffu'r testun terfynol yn y ddwy iaith gan ei bod hi'n hawdd i'r llygaid beidio â sylwi ar gamgymeriadau wrth ddarllen ar y sgrin.
- 8.19 Sicrhau bod diwyg a fformat y ddwy iaith yn gyson ac o'r un ansawdd. Ceir rhagor o arweiniad am arferion gorau dylunio dwyieithog yn [Canllawiau dylunio dwyieithog](#) y Comisiynydd.
- 8.20 Mae cywiro proflenni yn rhan hollbwysig o'r broses gyfieithu ac mae'n arfer da sicrhau digon o amser ar gyfer gwneud hynny yn drylwyr. Gall mân gamgymeriadau yn aml fod yn gostus, yn enwedig ar arwyddion.
- 8.21 Talu sylw arbennig i sicrhau bod marciau diacritig (acenion) y Gymraeg yn cael eu trosglwyddo'n gywir wrth ddylunio dogfennau, posteri, arwyddion ayb.
- 8.22 Sicrhau bod gweithdrefnau clir mewn lle er mwyn awdurdodi cynhyrchu fersiwn terfynol arwydd neu argraffu dogfen. Mae'n hanfodol bod swyddogion yn ymwybodol pwy sydd â'r cyfrifoldeb terfynol dros gywirdeb proflenni a chynlluniau ar gyfer arwyddion.